

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Risky play – riskialttiin leikin vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen

Arto Laukkanen
Yliopistonlehtori, dosentti
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto

@arto_laukkanen

Risky play - ei kielletä kaikkea! Pe 14.3.2025 klo 12–14:45

SISÄLLYS

- Mitä on riskialtis leikki?
- Riskialttiin leikin vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen
- Aikuisten suhtautuminen riskialttiseen leikkiin - ja miten riskialtista leikkiä voisi lähestyä varhaiskasvatuksessa?

Risky play

- Tarkoittaa jännittäviä ja kiehtovia fyysisen leikin muotoja, jotka sisältävät epävarmuutta ja mahdollisuuden fyysiselle vahingolle tai vammalle.

Sandseter 2024

Risky play

Tarkoittaa riskejä sisältäviä leikkejä.

- Leikkiä korkealla
  - Kivillä kiipeilyä ja hyppimistä
  - Kiipeilytelineissä kiipeilyä
  - Puussa kiipeilyä, puun oksalla roikkumista

Risky play

Tarkoittaa riskejä sisältäviä leikkejä.

- Leikkiä korkealla
- Vauhdikasta leikkiä
  - Juoksemista
  - Potkupyöräilyä
  - Mäen laskemista

Risky play

Tarkoittaa riskejä sisältäviä leikkejä.

- Leikkiä korkealla
- Vauhdikasta leikkiä
- Leikkiä ”vaarallisilla” työkaluilla
  - Puuntyöstövälineet, kuten saha, puukko, kirves, vasara

Risky play

Tarkoittaa riskejä sisältäviä leikkejä.

- Leikkiä korkealla
- Vauhdikasta leikkiä
- Leikkiä ”vaarallisilla” työkaluilla
- Leikkiä vaarallisten elementtien lähellä
  - Paikallaan olevan tai virtaavan veden äärellä leikkiä
  - Terävien kivien, pensaiden ym. äärellä leikkiä
  - Liukkaalla alustalla, kuten jäällä tai jäämässä leikkiä

Risky play

Tarkoittaa riskejä sisältäviä leikkejä.

- Leikkiä korkealla
- Vauhdikasta leikkiä
- Leikkiä ”vaarallisilla” työkaluilla
- Leikkiä vaarallisten elementtien lähellä
- Nujuamisleikkiä (eng. rough-and-tumble-play)
  - Fyysistä kamppailua, kuten miekkailua, painia, kukkulan kuningasta

Risky play

Tarkoittaa riskejä sisältäviä leikkejä.

- Leikkiä korkealla
- Vauhdikasta leikkiä
- Leikkiä ”vaarallisilla” työkaluilla
- Leikkiä vaarallisten elementtien lähellä
- Nujuamisleikkiä (eng. rough-and-tumble-play)
  - Metsässä leikkiä
  - Leikkiä ympäristössä, jossa piilopaikkoja

Porinatuokio 1 vierustoverin kanssa

Seisten, pyöräytä hartioita 10 krt

- Mitä mietteitä riskejä sisältävästä leikistä tulee ensimmäisenä mieleen?
- Millaisena muistat oman lapsuutesi leikit suhteessa niiden sisältämiin riskeihin?

Kuva: Arto Laukkanen,
kotialbumi

Riskialttiin leikin vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen

Miksi lapset ottavat riskejä leikkiessään?

shutterstock.com · 559484644

Sandseter 2024

- ”Pistelee vatsassa jännästi”
- Samaan aikaan sekä miellyttäviä että epämiellyttäviä tunteita
- ”Pelottavanhauskaa”
- Tasapainoilua pelon ja jännityksen reunalla
- Lapset etsivät tätä monitulkintaista jännityksen tunnetta riippumatta siitä, kuinka turvalliseksi heidän ympäristö pyritään muokkaamaan

Riskejä sisältävään fyysiseen leikkiin yhdistyy kehityksellisiä hyötyjä

- Psykososiaalisten ongelmien / sairauksien ehkäisevä tekijä lapsuudessa ja myöhemmin elämässä
- Fyysinen / motorinen pätevyys
  - / Lihasvoima, koordinaatio, tasapaino, liikkuvuus, reaktiotaito, kehonhahmotus ympäristössä
- Tilallinen hahmotus
  - / Esineiden ja kohteiden hahmotus, syvyys, korkeus ja nopeus – ja kehon liikkeiden mukauttaminen näihin
- Parantuneet sosiaaliset taidot ja emotionaalinen yhteys vertaistovereihin
- Kokonaisuutena myönteisiä terveysvaikutuksia

Riskejä sisältävään fyysiseen leikkiin yhdistyy kehityksellisiä hyötyjä

- Riskienhallinnan oppiminen
- Riskejä sisältävää leikkiä leikkivät lapset osaavat arvioida riskejä tarkemmin
- Fyysisesti aktiiviset lapset ovat vammoille vähemmän riskialttiita
- Motorisesti heikot lapset ovat fyysisille vammoille alttiimpia
- Riskialttiita leikkejä leikkivät lapset hallitsevat paremmin liikenteessä liikkumisen

Lasten oma riskienhallinta = vammojen ehkäisy

Sandseter 2024

- Riskejä sisältävien leikkien leikkiminen yhteydessä seuraaviin:
  - / Fyysiset ja motoriset taidot
  - / Avaruudelliset ja suunnan hahmottamiseen liittyvät taidot
  - / Realistinen riskien havainnointi- ja arviointitaito
  - / Ympäristön ja itsensä tuntemisen taito
- Tarkoittaa sitä, että pystyy havaitsemaan, arvioimaan ja hallitsemaan riskejä paremmin

“Kun kaikki ‘riskit’ poistetaan ympäristöstä, lähestytään rajaa, jossa turvallisuudesta tulee uhka, ja sillä itseasiassa kasvatetaan onnettomuuksien riskiä” (Boyesen 1997)

Mitä vanhemmat nykyään haluavat lapsilleen?

- Onnellisuutta
- Hyvää terveyttä
- Luottavaisuutta
- Sietokykyä
- Hyviä arvoja
- Virheistä oppimisen kykyä
- Hyvän huomaamisen taitoa
- Kunnioittavuuden ja ystävällisyyden taitoja
- Omanlaisen elämän eläminen

Nieheus 2013

Vanhempien esteitä lasten ulkoleikille

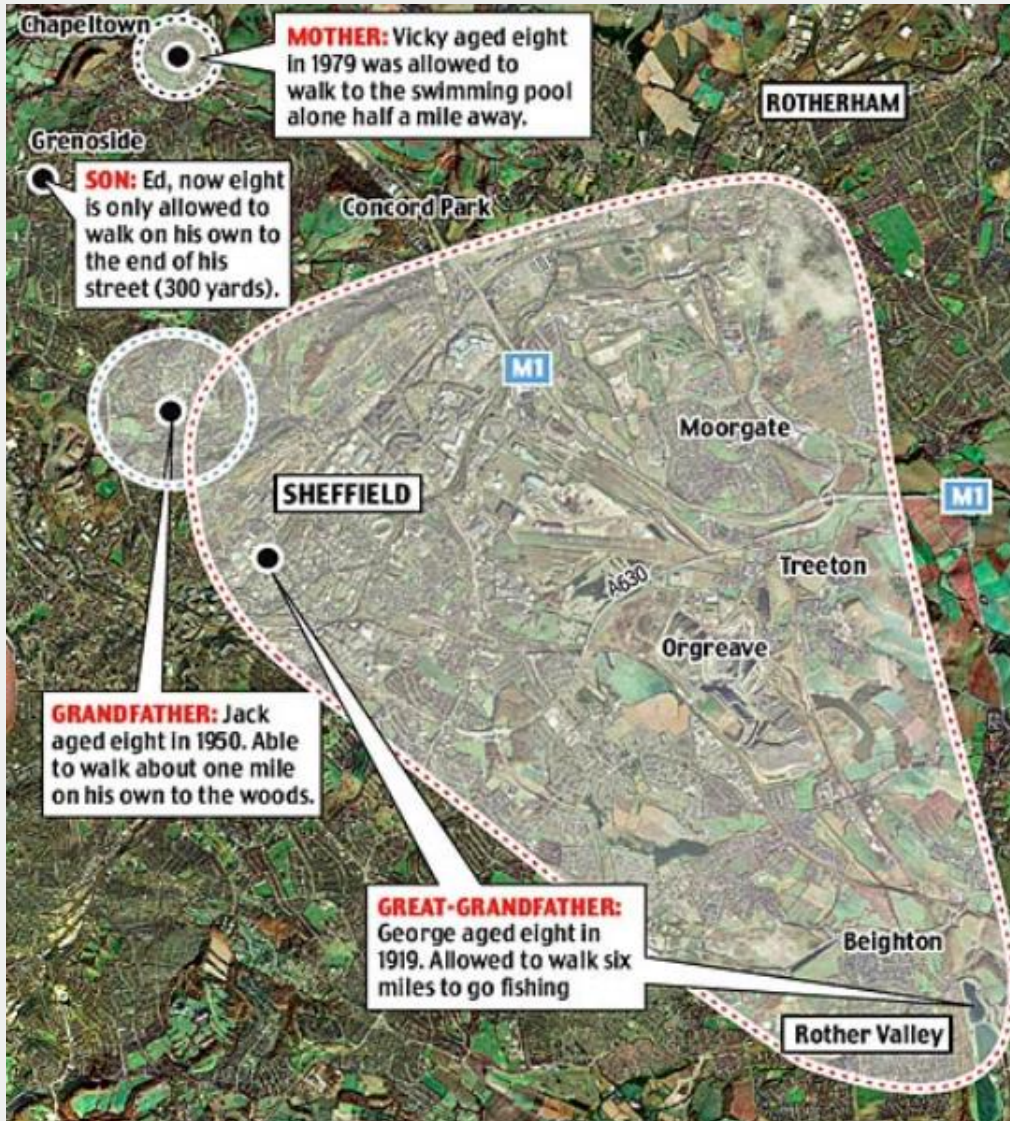
% vastaajista

Este	Kreikka	Norja
Loukkaantumisen pelko	23	0
Ajan puute	40	40
Leikkitilan puute	74	0
Uutiset lasten loukkaantumisista, katoamisista tai kidnappauksista	49	13
Liikenne	77	53
Vaaralliset ihmiset	63	13
Lapsi on liian nuori	31	40
Leikkitovereiden puute	14	33

Sandseter ym. 2019

Liikkumisen vapaus, 8-vuotiaana

Sandseter 2024

- Isoisoisä v. 1919
/ 10 km kalastamaan
- Isoiso v. 1950
/ 1,6 km metsään
- Äiti v. 1979
/ 800 m uima-altaalle
- Poika v. 2007
/ 300 m kadun päätyyn

Lähde: Daily Mail

Vammat norjalaispäiväkodeissa

- 2015 norjalaista varhaiskasvatusyksikön / päiväkodin johtajaa, kysely / vammarekisteri
- 10% lapsista kokee fyysisen vamman kerran vuodessa päiväkodissa ollessaan
- 97,9% vähäisiä vammoja, korjattavissa laastarilla tai siteellä
- 1,9% kohtalaisia vammoja (luunmurtumia tai aivotärähdyksiä)
- 0,2% vakavia vammoja
- Putoamiset ja törmäykset yleisimpiä kohtalaisten vammojen syitä, mutta usein ennalta arvaamattomia tapahtumia (kaatumiset tasamaalla tai vähäiseltä korkeudelta)

Nämä luvut siitä huolimatta, että norjalaisissa päiväkodeissa lasten sallitaan merkittävässä määrin leikkiä riskejä sisältäviä leikkejä monipuolisissa ympäristöissä

Porinatuokio 2 vierustoverin kanssa

Käy kolme kertaa syväkyykyssä, jatka seisten (vaihtoehtoisesti istuen nostele käsiä 10 krt ylös)

- Kuinka hyvin tiedostamme riskien ja hyötyjen tasapainon lasten (riskialttiissa) leikissä?
- Missä tilanteissa tasapainoa koetellaan?
- Oletko törmännyt tapauksiin, joissa lapsella on heikosti kehittyneet riskien havainnointi- ja arviointitaidot?

Aikuisten suhtautuminen riskialttiseen leikkiin - ja miten riskialtista leikkiä voisi lähestyä varhaiskasvatuksessa?

Leikin koetut hyödyt tärkeitä vanhemmille

- Belgialaistutkimuksessa selvitettiin 1,5–6-vuotiaiden lasten vanhempien käsityksiä lasten ulkoliikkumisen hyödyistä ja uhista
- Vanhempien tunnistamia lasten ulkoliikunnan yleisimpiä hyötyjä olivat
  - / hauskuus, ympäristön tutkiminen, yhteyden muodostuminen luontoon, omien rajojen tunnistaminen ja riskinhallintakyvyn kehittyminen
- Ulkoliikunnan yleisimmiksi uhiksi koettiin
  - / loukkaantumISRISKIT, lapsen leikkiminen ylipäänsä yksinään sekä lapsen katoaminen

Esimerkki pienten lasten vanhemmille suunnatusta kyselystä

Tilanne 1: Kävelette luontopolulla ja eteenne tulee kuvankaltaisia kiviä. Lapsesi haluaa kiivetä niillä.

Kysymys 1: Minkälaisista **vaaroista** olet eniten huolissasi tässä tilanteessa?
Arvioi vaarat asteikolla 1-5 (ei vaaraa – merkittävä vaara)

- Lapsi voisi liukastua ja loukkaantua
- Lapsi ei saata osata tulla alas
- Lapsi saattaa rikkoa vaatteensa
- Lapsi saattaa oppia kiipeilemään kiville myös ilman aikuisen valvontaa
- Joku muu vaara, mikä?

Kysymys 2: Mitkä arvetet olevan tämänkaltaisen tilateen **hyödyt** lapsellesi? Arvioi hyödyt asteikolla 1-5 (ei hyötyä – merkittävä hyöty)

- Liikuntaa ja kunto paranee
- Kehittää motorisia taitoja, ketteryyttä ja tasapainoa
- Kehittää omatoimisuutta
- Kehittää sosiaalisia suhteita muihin lapsiin
- Oppii hahmottamaan omia rajoja ja hallitsemaan riskejä
- Kehittää itsevarmuutta ja vähentää pelkoja
- Synnyttää uudenlaisia kokemuksia ja aistimuksia
- Kehittää luontosuhdetta ja yhteyttä luontoon
- On hauskaa

Kuva: Boris Jidovtseff

Leikin koetut hyödyt tärkeitä vanhemmille

- Vanhempien näkemät ulkoliikunnan hyödyt määrittivät suurelta osin heidän 1,5–6-vuotiaille lapsilleen suomiaan ulkoliikkumisen vapauksia
  - / Vähän hyötyjä kokeneet vanhemmat rajoittivat ulkoliikkumista eniten
- Koetut uhat määrittivät vain vähän ulkoliikunnan vapautta

Norjalaisten varhaiskasvattajien käsityksiä

- Risky play tutkimusta tehty paljon Norjassa, jossa ulkoliikunnan kulttuuri on tunnetusti vahva (friluftsliv)
- Norjalaiset varhaiskasvattajat kokevat sekä tyttöjen että poikien leikkivän yleisesti riskileikkejä
- Pojat leikkivät riskileikkejä kuitenkin hieman tyttöjä useammin (tukea löytyy myös aiemmista tutkimuksista)
- Riskileikkiä koetaan esiintyvän keskimäärin päivittäin

Sandseter 2024; Sandseter ym. 2013

Norjalaisten varhaiskasvattajien käsityksiä

- Varhaiskasvattajat ovat harvoin huolestuneita lasten riskileikistä, vaikka esim. retkeilevät metsissä paljon

Sandseter 2024; Sandseter ym. 2013

Norjalaisten varhaiskasvattajien käsityksiä

- Varhaiskasvattajan persoonalla merkitystä: jännityshakuiset suhtautuvat riskileikkeihin sallivammin
- Ulospäinsuuntautuneeseen persoonallisuuteen sisältyy useissa teorioissa jännityshakuisuus, riskinotto, seikkailuhaluisuus ja uusien kokemusten hakeminen.
Esim:
  - / *Rakastan huvipuistolaitteita*
  - / *Tykkään olla siellä, missä tapahtuu*
  - / *Tunnen usein tarvetta kokea jännitystä*
- Tutkimuksessa varhaiskasvattajien havaittiin olevan keskimäärin vain vähän jännityshakuisia
  - / Miehet jännityshakuisempia keskimäärin kuin naiset
  - / Miehet myös keskimäärin sallivampia ja suvaitsevaisempia riskileikkiä kohtaan

Sandseter 2024; Sandseter ym. 2013

Pedagogisella lähestymistavalla merkitystä – case-Norja

- Norjalaisessa varhaiskasvatuksen pedagogiikassa painottuvat ajatukset siitä, että oppiminen ja kehitys tapahtuvat
  - / vuorovaikutuksessa fyysisen ympäristön kanssa ja
  - / kohtaamalla haasteita ja hankkimalla resursseja niiden kohtaamiseen.
- Käytännössä pedagogiikassa ulkoilun merkityksen korostuminen, tekemällä oppiminen, omatoimisuuteen kasvattaminen, riskin olemassaolon pitäminen normaalina ja riskin arvostaminen.

Obee ym. 2021

Pedagogisella lähestymistavalla merkitystä – case-Norja

- Usko lapseen päteväänä ja kykeneväänä toimijana
- Hyvä huomata, että perinteiset ikään ja kehitystasoon liittyvät teorialat olettavat lapsen olevan epäpätevä
  - / Esimerkiksi Vygotskin teoria painottaa, että lapsi on epäpätevä, epätäydellinen ja aikuisesta riippuvainen, ja oppiminen tapahtuu (lähikehityksen vyöhykkeellä) ensin aikuisen tuella ja vasta myöhemmin itsenäisesti

Turvallisuuskäsitykset määrittävät päiväkodin toimintaa

- Moni päiväkodin johtaja kokee paineita vanhemmilta ja yhteiskunnan suunnalta suhteessa siihen, mitä he voivat sallia lasten tekevän
- Tämän koetaan rajoittavan lasten aktiviteetteja.

Kouluissa välituntiliikunnan säännöt riippuvat aikuisten turvallisuuskäsityksistä

- 12 interventiotutkimuksen yhteenveto
- Aktiivista vapaata leikkiä rajoittavat ja riskejä välttelevät välituntivalvonnan käytänteet liittyivät kouluhenkilökunnan käsityksiin lasten turvallisuudesta
- Varovaisuuteen vaikuttaa pelko joutua itse syytetyksi ja rangaistuksi tapaturmatilanteen sattuessa
- Turvallisuuskäsityksiin ja pelkoihin vaikuttivat valvojen näkemykset vanhempien turvallisuushuolista, käsitykset koulun välituntivalvonnan säännöistä sekä omista kyvyistä tunnistaa riskialttiita tilanteita välitunneilla
- Lisäksi käsityksiä suuntasivat fyysisessä ympäristössä tunnistetut riskit sekä laajemmin yhteiskunnassa turvallisuutta painottavat asenteet

Kouluissa välituntiliikunnan säännöt riippuvat aikuisten turvallisuuskäsityksistä

- Vapaata välituntileikkiä **edistäviksi tekijöiksi** tunnistettiin koulun henkilökunnan käsitykset siitä, että vapaalla leikillä on vanhempien tuki ja välituntivalvojat sietävät liikkumiseen kuuluvia riskejä
- Näitä käsityksiä edesauttoivat vapaan leikin **hyötyjen tunnistaminen** koulujen välituntitoimintaa määrittelevissä ohjeissa ja säännöissä sekä myös jo opettajakoulutuksen aikana

Miten riskialtista leikkiä voisi lähestyä varhaiskasvatuksessa?

Miten riskialtista leikkiä voisi lähestyä varhaiskasvatuksessa?

- Lasten leikistä ja toiminnasta vastuussa olevien olisi hyvä keskustella riskialttiista leikistä vanhempien ja huoltajien kanssa – mitä ylipäänsä on riskialtis leikki?
- Riskialttiin leikin kehityksellisen merkityksen ja hyödyn tiedostaminen ja ymmärtäminen keskeistä
- Vakan ja kodin yhteisymmärryksen muodostaminen riskialttiin leikin rajapinnasta → henkilökunnan luottamus riskileikin hyväksymisestä vaka:ssa

Kvalnes & Sandseter 2023, 110.

Pedagogiikalla tärkeä rooli

- Vältettävä-haitta-etiikka:
Lapsia on suojeltava ja suojattava siltä, mikä voi olla heille fyysisesti ja henkisesti haitallista.

- Vastakohtana on pedagogiikka, jossa suojelua väheksytään.
- Hyötyjä painottava -etiikka:
Lasten on annettava osallistua jännittävään ja riskialttiiseen leikkiin, joka voi antaa heille positiivisia kokemuksia, vaikka se voi olla heille haitallista.

Kvalnes & Sandseter 2023, 109.

Lähteet

- Boysen, M. 1997. Barn, ulykkesrisiko og sosial klasse. Barn – forskning om barn og barndom i Norden, 16(1). <https://doi.org/10.5324/barn.v16i1.4774>
- Daily Mail. 2007. How children lost the right to roam in four generations <https://www.dailymail.co.uk/news/article-462091/How-children-lost-right-roam-generations.html>
- Jerebine, A. ym. "Children are precious cargo; we don't let them take any risks!": Hearing from adults on safety and risk in children's active play in schools: a systematic review. Int J Behav Nutr Phys Act. 2022 Sep 1;19(1):111. doi: 10.1186/s12966-022-01344-7
- Kvalnes, Ø & Sandseter, E.B.H. 2023. Risky Play. An Ethical Challenge. Critical studies of childhood. Palgrave Macmillan. Open access: <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-25552-6>
- Jidovtseff, B. ym. 2022. Parental Assessment of Benefits and of Dangers Determines Children's Permission to Play Outdoors. Int. J. Environ. Res. Public Health 2022, 19, 11467. <https://doi.org/10.3390/ijerph191811467>
- Nieheus, A.N. 2013. Everyday uncertainties: reframing perceptions of risk in outdoor free play, Journal of Adventure Education & Outdoor Learning, 13:3, 223-237, DOI: 10.1080/14729679.2013.798588
- Obee ym. Lessons Learned from Norway on Risky Play in Early Childhood Education and Care (ECEC). Early Childhood Education Journal (2021) 49:99–109
- Sando ym. 2017. Injuries in Norwegian Early Childhood and Care (ECEC) Institutions. Nordisk barnehageforskning. DOI: 10.7577/nbf.1698
- Sandseter E.B.H. ym. 2013. Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehage. https://www.researchgate.net/publication/236986872_Kartlegging_av_hendelser_som_medforer_ulykker_og_skader_i_barnehagen
- Sandseter, E.B.H. ym. 2019. Barriers for Outdoor Play in Early Childhood Education and Care (ECEC) Institutions: Perception of Risk in Children's Play among European Parents and ECEC Practitioners, Child Care in Practice, 26:2, 111-129, DOI: 10.1080/13575279.2019.1685461
- Sandseter, E.B.H. 2024. Keynote presentation in I-MDRC & DCD 2024, Ghent, Belgium. <https://dcd15-imdrc6.org/>
- Sandseter, E.B.H. Categorising Risky Play—How Can We Identify Risk-taking in Children's Play? Eur. Early Child. Educ. Res. J. 2007, 15, 237–252.

Kiitokset mielenkiinnosta!

SISÄLLYS

- Mitä on riskialtis leikki?
- Riskialttiin leikin vaikutus lapsen kasvuun ja kehitykseen
- Aikuisten suhtautuminen riskialttiseen leikkiin - ja miten riskialtista leikkiä voisi lähestyä varhaiskasvatuksessa?

Loppukeskustelu (vierustovereiden kanssa)

Kurota viisi kertaa käsillä korkealle ja nouse samalla varpaille, jatka seisten

- Miten riskialttiista leikistä voisi lähteä keskustelemaan työyhteisössä
- Miten voisimme tukea riskeissä arvon näkevän pedagogiikan vahvistumista yksikössämme
- Miten keskustelua voisi käydä vanhempien / huoltajien kanssa?
- Tarvitaanko lisätukea vaka:n ulkopuolelta – esim. kaupunkipäättäjiltä, päiväkotien suunnittelijoilta? Miten heihin voitaisiin vaikuttaa, jotta esim. fyysinen ulkoympäristö mahdollistaisi riskialttiin leikin?

Pedagogiikan pohjavire

